

Тема 1. Педагогіка як наука

План

1. Предмет педагогіки.
2. Основні етапи розвитку педагогіки.
3. Джерела розвитку педагогіки.
4. Структура педагогіки.
5. Система педагогічних наук.
6. Зв'язок педагогіки з іншими науками.
7. Методи педагогічного дослідження.

Методичні рекомендації

Метою вивчення першої теми є набуття уявлення про сутність педагогіки та її предмет.

При опрацюванні першого питання насамперед необхідно ознайомитися зі структурою й завданнями педагогіки, усвідомити значущість педагогічних знань у підготовці здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра, які навчаються за освітньо-професійною програмою «Середня освіта (Здоров'я людини)»; простежити міжпредметні зв'язки педагогіки з іншими науками. Основну увагу необхідно акцентувати на тому, що педагогічна наука вивчає виховання як суспільне явище, досліджує його закономірності й принципи, зміст, форми та методи, узагальнює передовий педагогічний досвід, прогнозує результати педагогічного процесу. Все це в сукупності і становить предмет педагогіки.

У другому питанні дуже важливо детально розглянути основні етапи розвитку педагогіки, особливості її виникнення та становлення в різні періоди. Розвиток педагогіки охоплює такі стадії: народна педагогіка – духовна педагогіка – світська педагогіка. Починаючи з XVIII століття, коли з'явилися навчальні заклади, в яких здійснювали підготовку педагогів, педагогіка виокремилася в самостійну навчальну дисципліну. Структурно

вона включила в себе теоретичний і практичний аспекти навчання та виховання.

У ході опрацювання третього питання необхідно ознайомитися із джерелами розвитку педагогіки, у числі яких педагогічна спадщина минулого, перспективний педагогічний досвід, народна педагогіка, педагогічні дослідження.

Ознайомлення зі структурою педагогіки як навчальної дисципліни має відбутися при опрацюванні четвертого питання плану. Для цього необхідно детально розглянути сутність її складових («Загальні основи педагогіки», «Дидактика», «Теорія виховання», «Школознавство»).

У наступному питанні увагу необхідно присвятити системі педагогічних наук, яка включає в себе: загальну педагогіку, вікову педагогіку, корекційну (спеціальну) педагогіку, історію педагогіки, порівняльну педагогіку, соціальну педагогіку.

При опрацюванні шостого питання потрібно простежити зв'язок педагогіки з низкою суміжних наук, як-от: філософія, філософська антропологія, соціологія, психологія, етика, естетика, лінгвістика, історія, статистика, конфліктологія, анатомія і фізіологія. Усі вони також вивчають людину.

При вивченні останнього питання плану потрібно ознайомитися з основними методами педагогічного дослідження, у числі яких метод педагогічного спостереження, вивчення педагогічного досвіду, метод індивідуальної бесіди, анкетування, тестування, метод вивчення документів, метод аналізу продуктів діяльності, метод групового оцінювання тощо. Необхідно з'ясувати сутність і характерні особливості кожного із вказаних методів.

Укладіть словничок ключових термінів до теми та засвойте їх визначення: педагогіка, виховання, навчання, освіта, самовиховання, самоосвіта, саморозвиток, дидактика, теорія виховання, школознавство,

етнопедagogіка, народна педагогіка, козацька педагогіка, міжпредметні зв'язки.

Питання для самоконтролю:

1. Що вивчає педагогіка?
2. Назвіть етапи розвитку педагогіки та вкажіть їх відмітні риси.
3. Перерахуйте основні напрями розвитку сучасної педагогічної наук. Розкрийте її взаємозв'язок з практикою.
4. Поясніть, що спільного та відмінного між етнопедagogікою та народною педагогікою.
5. Розкрийте сутність поняття «виховання» в сучасному розумінні.
6. Назвіть і коротко охарактеризуйте методи дослідження в педагогіці.
7. Коли з'явилося поняття «педагогіка»? Хто вперше почав його використовувати?
8. У якому столітті педагогіка сформувалася як навчальна дисципліна?
9. Кого вважають засновником психологізації викладання та виховання?

Тестові завдання для самоперевірки:

1. Оберіть твердження, яке розкриває сутність поняття «педагогіка»:

А. особлива сфера суспільної діяльності, складовими частинами якої є освіта та навчання;

Б. наука про виховання людини;

В. особлива сфера формування національної свідомості, характеру, етнічної приналежності;

Г. цілеспрямований та організований процес формування особистості.

2. Об'єктом дослідження в педагогіці є:

А. педагогічний процес, умови його організації та здійснення, формування особистості та колективу у взаємозв'язках і стосунках з педагогами у цьому процесі;

- Б. визначення цілей і завдань навчання та виховання;
- В. розробка правил, рекомендацій щодо реалізації процесу виховання;
- Г. цілеспрямований та організований процес формування особистості.

3. Укажіть метод педагогіки, який широко застосовується в сучасних дослідженнях:

- А. порівняння та зіставлення;
- Б. спостереження та експеримент;
- В. експеримент і порівняння;
- Г. аналіз і спостереження.

4. Укажіть засновника педагогіки як науки:

- А. Ян Амос Коменський;
- Б. Джон Локк;
- В. Г.С.Сковорода;
- Г. Ж.-Ж. Руссо.

5. Оберіть твердження, яке розкриває сутність поняття «виховання»:

- А. один зі способів отримання освіти, самостійне здобуття людиною знань, умінь і навичок, підвищення рівня свого розвитку;
- Б. історична спільність людей, що складається в процесі формування певних характерних її ознак;
- В. процес взаємодії вихователя і вихованців з метою формування їх особистості;
- Г. спосіб мислення, загальна духовна налаштованість, ставлення індивіда або соціальної групи до навколишнього світу.

6. Одним із завдань педагогіки є:

- А. розробка змісту навчання і виховання в умовах індивідуалізації та диференціації;
- Б. пізнання закономірностей, що відзначаються у психіці суб'єктів педагогічного процесу;
- В. аналіз продуктів творчої діяльності учнів;

Г. виявлення етнічної специфіки методів виховання.

7. Одним із джерел педагогіки є:

- А. народна педагогіка;
- Б. психотерапія;
- В. корекційна педагогіка;
- Г. соціальна педагогіка.

8. Гуманістична педагогіка ґрунтується:

- А. на вивченні етнічної свідомості й самосвідомості, міжгрупових стосунків;
- Б. на вивченні структурних складових психіки, їх особливостей та якісних характеристик;
- В. на вивченні та всебічному осмисленні процесу розвитку особистості, а також залежностей між її формуванням, розвитком і вихованням;
- Г. на екзистенціалізмі.

9. Важливим джерелом педагогіки є:

- А. передовий педагогічний досвід;
- Б. розробка правил, рекомендацій щодо реалізації процесу виховання;
- В. процес цілеспрямованого розвитку та формування особистості людини в умовах її навчання та виховання;
- Г. об'єктивні закони конкретно-історичного процесу виховання, органічно пов'язані із законами розвитку суспільних відносин, а також реальна суспільна виховна практика формування підростаючих поколінь, особливості й умови організації педагогічного процесу.

9. Самоосвіта – це:

- А. цілеспрямована, самостійна діяльність людини (а для дітей – керована дорослим) над удосконаленням своєї особистості;
- Б. вища форма відображення дійсності, що властива людям і пов'язана з їхньою психікою, абстрактним мисленням, світоглядом, самосвідомістю, самоконтролем своєї поведінки й діяльності та передбаченням результатів останньої;

В. психічний процес, який полягає в закріпленні, збереженні та відтворенні минулого досвіду; дає можливість його повторного застосування в життєдіяльності людини;

Г. процес опосередкованого й узагальненого відображення в мозку людини предметів об'єктивної дійсності в їх істотних властивостях, зв'язках і відношеннях.

10. Освіта – це:

А. процес і результат оволодіння системою знань, умінь і навичок, формування на їх основі світогляду, моральних та інших якостей особистості, забезпечення відповідного рівня розвитку особистості;

Б. цілісний процес взаємодії вчителя і учнів, у ході якого здійснюється навчання, виховання, розвиток особистості;

В. процес цілеспрямованого розвитку та формування особистості людини в умовах її навчання та виховання;

Г. цілеспрямована, самостійна діяльність людини (а для дітей – керована дорослим) над удосконаленням своєї особистості.

11. Загальна педагогіка являє собою:

А. базову педагогічну дисципліну;

Б. дисципліну професійно-технічної освіти;

В. дисципліну, спрямовану на навчання та виховання дітей з певними вадами;

Г. дисципліну, спрямовану на навчання та виховання дітей сліпих і з ослабленим зором.

12. Прикладом педагогіки співробітництва є:

А. ідея Ш. Амонашвілі про ставлення до учня як до особистості, індивідуальності, віра в його можливості та здібності;

Б. теорія виховання людини О. Сухомлинського;

В. теорія колективу А. Макаренка;

Г. теорія народності виховання К. Ушинського.

Індивідуальне практичне завдання

Напишіть есе на тему «Історія становлення української педагогіки та перспективи її подальшого розвитку».

Ситуативна задача

Йде урок у першому класі. Вчителька пояснює завдання: «Діти, перед вами два малюнки. На одному зображений легковий автомобіль, на іншому – вантажний автомобіль. Назвіть їх марки». Учні активно піднімають руки. Підводиться хлопчик і запитує: «Маргарито Петрівно, а який двигун у цих автомобілів – карбюраторний або дизельний?». Обличчя вчительки вкрилося плямами. «Питання тут ставлю я, а ти повинен на них відповідати. Якщо не знаєш, не піднімай руку!» – сердито відповіла вона.

Оцініть дії вчительки. Поміркуйте над тим, чи могла вона просто відповісти, що не знає, або ж змінити тему розмови. Запропонуйте своє педагогічне вирішення подібної ситуації.

Рефлексивне завдання Прочитайте текст лекції, сформулюйте 5-6 запитань різного типу.

Рекомендована література: основна [1; 2; 3; 6; 11]; додаткова [2; 3; 4; 11]; інформаційні ресурси [1; 3; 6].

1. Про освіту. Закон України від 05.09.2017 р. №38-39. // База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

2. Мешко Г.М. Вступ до педагогічної професії [Електронний ресурс]. URL: <https://textbook.com.ua/pedagogika/1473451769>

3. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року [Електронний ресурс]. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>

4. Нісімчук А. Педагогіка [Електронний ресурс]. URL: <http://pidruchniki.com/1584072056381/pedagogika/pedagogika>

5. Пальчевський С.С. Педагогіка [Електронний ресурс]. URL: <http://pidruchniki.com/1319100435360/pedagogika/pedagogika>